

Oponentský posudek disertační práce

Ústav historických věd, Filozofická fakulta Univerzity Pardubice

Mgr. Olga Vlčková

Ruth Klinger : Svědkyně jedné epochy

Mgr. Olga Vlčková se ve své disertační práci zabývá zajímavou a významnou osobností židovského divadla, herečkou, kabaretiérkou a novinářkou, pražskou rodačkou Ruth Klinger. Titul disertační práce parafrázuje název v němčině napsaných memoárů Ruth Klinger *Zeugin einer Zeit* (Svědčynie jedné epochy), později upravených a vydaných pod názvem *Die Frau in Kaftan. Lebensbericht einer Schauspielerin*. Pohnuté životní osudy této v české kultuře téměř zapomenuté osobnosti byly výrazně poznamenány všemi možnými dramatickými a vesměs neblahými událostmi, které přineslo 20. století a je samozřejmé, že to vše se projevilo i v její umělecké tvorbě. Dále je nutno vzít do úvahy, že Klinger působila nejen v Praze, ale i v zahraničí, zejména v Berlíně a že poté, co si se svým partnerem Sakašanským založili vlastní kabaret s názvem Kaftan, podnikla počátkem 30. let umělecké turné po řadě evropských zemí a že tehdy znovu navštívila i Československo. Větší část života prožila v Palestině (Stát Izrael), kam emigrovala před Hitlerem v r. 1933, i potom však cestovala, ať už jako umělkyně, novinářka, či nakonec jako úřednice v diplomatických službách. Tento náročný a komplikovaný život a umělecká tvorba Ruth Klinger se staly ústředním tématem předložené disertační práce.

Autorce dizertace se podařilo shromáždit množství nejrůznějších dokumentů, pramenů uložených v archivech nebo publikovaných, a dále skutečně úctyhodné množství sekundární literatury. Hlavním zdrojem informací pro ni byly – kromě již zmíněných publikovaných memoárů Ruth Klinger – dva nezpracované archivy nacházející se v německém Essenu, z nichž jeden obsahuje dokumenty z osobní pozůstalosti R. Klinger a druhý dokumenty z pozůstalosti Maxe Sakašanského, manžela a uměleckého partnera herečky. A protože Klinger byla také novinářka, našla autorka dizertace zajímavé informace v řadě periodik, ať už německých pražských nebo zahraničních – pokud ovšem nečerpala tyto informace z literatury, v níž mohly být novinové články reprodukovány.

Nutno ocenit odvahu Mgr. Olgy Vlčkové, s níž se pustila do zpracování tak složitého tématu, jakým je život a tvorba Ruth Klinger. Bohužel se však přitom nevyvarovala chyb, ponejvíce formálních, které práci v mnoha ohledech činí nepřehlednou. Výhrady mám ke struktuře práce, která čtenáři výrazně znesnadňuje orientaci v textu. Tak například, přečtu-li si na samém začátku uvedená tři klíčová slova, očekávám, že se práce věnuje herečce, sionismu

a židovskému divadlu. V Úvodu (a nejen tam) se však píše o roli ženy v patriarchální židovské rodině, ženské emancipaci a feminismu, přičemž téma feminismu prolíná celou prací, a mělo by proto být uvedeno jako jedno z klíčových slov. Samotný Úvod je rozčleněn na 14 podkapitol, z nichž většina dle mého soudu do Úvodu nepatří, protože se v nich řeší nejrůznější odborné problémy, kvůli nimž byla práce napsána – viz např. snahu autorky postihnout důvody dosavadního nepatrného zájmu o osobnost Ruth Klinger v dějinách divadla. Jsem přesvědčená, že je úkolem každého Úvodu seznámit čtenáře především s prameny a literaturou, s nimiž se pracovalo, zhodnotit jejich stav a pojmenovat problémy, které musel badatel při práci s prameny a literaturou řešit. To vše jsou totiž mimořádně důležité informace pro další badatele, kteří budou nově vznikající odborný text jednou používat jako zdroj informací pro svoji vlastní práci. Pravdou je, že do Úvodu je samostatně zařazena podkapitola Literatura k dějinám divadla, ta se však snaží hodnotit dosavadní stav bádání dějin divadla na našem území z hlediska historie německojazyčného divadla. To je však téma tak složité, že je nelze pojednat na přibližně dvou stranách textu, když je sem navíc zcela nelogicky zařazena rozsáhlá poznámka o ediční činnosti Kabinetu pro studium českého divadla. Jediná podkapitola, která až téměř v závěru Úvodu stručně představuje prameny a strukturu dizertace, je nazvána Pramenná základna a struktura práce. O povaze práce s pramennou základnou a o logice struktury textu se zde však nedočteme nic.

Nutno ještě zmínit, že v Úvodu je formou jedné podkapitoly představeno *Téma práce* (název podkapitoly), což však neodpovídá, protože je to ve skutečnosti velmi stručně (v rozsahu přibližně jedné strany) načrtnutý životopis Ruth Klinger. Životopis je sem zařazen i přesto, že dizertace obsahuje samostatnou rozsáhlou kapitolu nazvanou Praha 1906 – 1925, ve které autorka dizertace opět formou několika samostatných podkapitol představuje rodinné zázemí Ruth Klinger, také Prahu té doby, a zejména Karlín, kde Ruth vyrůstala. Tyto pasáže však často obsahují detaily, jejichž zařazení do textu nechápu. Tak například na s. 39, v textu informujícím o německém vzdělání Ruth Klinger, je pod čarou rozsáhlá poznámka č. 99, v níž se píše o tom, co přinesl do vzdělávání chlapců a dívek tzv. Hasnerův zákon o všeobecné školní docházce z r. 1869, aniž by ovšem byla poznámka jakkoliv vztažena na samotnou Ruth Klinger. Poznámek tohoto typu je v práci celá řada a nelze na všechny poukázat, přesto uvedu ještě alespoň jednu. V podkapitole nazvané *Hostování v lázních* (míněny jsou Karlovy Vary) lze kromě jiného číst tuto větu: „*Lázně se také staly místem pro pořádání sionistických kongresů.*“ K větě je připojena opět rozsáhlá poznámka pod čarou č. 268, v níž se píše o pořádání kongresů v Karlových Varech i jinde, dovíme se zde, kdy a kde se konal první sionistický kongres, kdo tento kongres svolal, dále roky pořádání dalších sionistických

kongresů, dočteme se o některých důležitých rozhodnutích na kongresech učiněných atd. Vrátime-li se však potom zpět do textu dizertace, zjistíme, že autorka neuvedla, v kterém roce Ruth Klinger v Karlových Varech hostovala.

Takových dle mého soudu nadbytečných pasáží vysvětlujících například nějaký historický jev, je v dizertaci celá řada. Nejsou jenom v poznámkovém aparátu, ale lze je najít přímo v textu. V názvu jsou zpravidla označeny jako exkurz a obsahují informace, které pro jejich specifčnost a složitost v žádném případě nelze podat nezkresleně. Jako příklad uvádím exkurz nazvaný *Dějiny Židů na území Čech* (na stranách 31 – 34). Přitom by jednoduše stačilo odkázat čtenáře na příslušnou odbornou literaturu.

Dizertační práce obsahuje ještě další formální nedostatky, jako je například opakování jedné a téže informace na různých místech v textu (jako příklad uvádím informaci o tom, že Ruth Klinger vystudovala v letech 1921–1923 německou Akademii hudby a činoherního herectví (Akademie für Musik und darstellende Kunst) v Praze. Naopak v bibliografických údajích většinou nejsou uvedeny všechny informace, které má takový údaj obsahovat – nejčastěji chybí místo a někdy i rok vydání. Velké množství uváděných informací nemá uveden vůbec žádný zdroj, takže nelze zjistit, odkud autorka informace čerpala – jako alespoň jeden příklad uvádím poznámku pod čarou č. 224 na straně 71, kde se píše: *První známý Purimšpil na biblické náměty knihy Ester byl napsán roku 1697, jednalo se o hru Achašveroš Špil (Hra o Achašverošovi), jejím autorem je Moše Kahan a její nejstarší verze se dochovala ve sbírce Johanna Christopha Wagenseila*. Ptám se, proč autorka neuvádí, odkud čerpala svoje informace? Právě tak v obrazové příloze není uvedeno, v kterých archivních fondech jsou fotografie deponovány, případně z kterých publikací jsou přejaty. V práci je také velké množství stylistických prohřešků a překlepů, často jsou ve větách vynechána slova, což všechno opět čtenáři znesnadňuje porozumění textu.

I přes všechny uvedené výhrady a připomínky je třeba ocenit velké zaujetí, s nímž je dizertační práce napsána. Nejvýše však cením snahu vrátit do historie divadla, ať už českého nebo světového, zapomenutou umělkyni a zajímavou osobnost Ruth Klinger, jejíž život a dílo mohou být skutečně pojímány jako symbol své doby. Nazíráno z tohoto hlediska lze považovat dizertační práci Mgr. Olgy Vlčkové za objevnou, a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

prof. PhDr. Margita Havlíčková
Katedra divadelních studií, Filozofická fakulta MU v Brně
19. října 2017